

MATAJUR

GLASILO BENEŠKIH SLOVENCEV

UREDNIŠTVO IN UPRAVA:
Videm, Via G. Mazzini št. 10/I.
Tel. 33-46 — Poštni predal (Ca-
sella postale) Videm 186. —
Poštni čekovni račun (Conto
corr. post.): Videm, št. 24/7418.

NAROCNINA:
Za Italijo: polletna 300 lir —
letna 500 lir — Za inozemstvo:
polletna 600 lir — letna 1000 lir
— Oglasi po dogovoru.
Posamezna številka 25 lir

Leto VI. — Štev. 11 (112)

UDINE, 1. - 15. JUNIJA 1955

Izhaja vsakih 15 dni

Zlobna in neumna miselnost

Naša revna, a lepa domačija Beneška Slovenija ima že vse polno težav in krivžev, pa ji še vedno nove nakladajo.

Take težave povzročajo oblasti ali posamezni predstavniki oblasti, ne vemo pa ali včasih iz zlobe ali iz gole neumnosti.

Večkrat se nehotе vprašamo, kako more priti do tega, da večji ali še večkrat manjši oblastniki po naših krajih štejejo zavedne Slovence med protidržavne elemente. Pa ne le kaki vrščiki uradnih dolžnosti, ampak tudi ta ali oni domačini, ki je postal narodni odpadnik trobi v svet, da kdor je zaveden Slovenec, da je proti državi. Seveda, take cepce, ki bi svojo sramoto radi z zavijanjem pokrili, že sami poznate in jim ni treba odgovarjati na njihovo zlobo.

Nekaj besed v pojasnilo in da se ne bdo pojmi mešali je pa treba zapisati za tiste, ki si niso na jasnem, v prvi vrsti pa na naslov naših oblasti. Tem povemo, da pojme zamenjujejo, kajti če je kdo zvest sin svojega naroda ali bolj znanstveno povedano svoje etnične skupnosti, ni še rečeno, da mora biti zato nepošten državljan. Biti dober Slovenec, ljubiti svoj jezik, se boriti za svoje narodne pravice ni prav nič istovetno s protidržavnim udejstvovanjem.

POJMA NARODNE PRIPADNOSTI (NAZIONALITA') IN DRŽAVNE PRIPADNOSTI (CITTADINANZA) STA RAZLIČNA POJMA. Filozofsko in pravno; sicer bi v Švici ne mogli živeti Italijani, Nemci, Francozi, ki ljubijo vsak svoj narod, a se obenem zavedajo svoje švicarskega državljanstva. Ali v republiki San Marino, v srcu Italije, kjer živijo sami Italijani, a niso državljani italijanske republike. Takih vzgledov, kjer se pojma državljanstva in narodnosti ne krijeta, bi lahko našli na stotine. Komu v Italiji šine v glavo, da bi obsojal zavednega državljan iz San Marina kot slabega Italijana. Ali pa da bi svoje italijanstvo ljubečega Italijana v Švici šteli za protidržavni element švicarske republike samo zato, ker se bori za svoj jezik in svoje narodne pravice?

No, zdaj pa poglejte, kako je pri nas. Kar je dovoljeno zavednemu Italijanu v Švici ali državljanu v San Marinu, velja za nas že kot protipostavno. Tudi italijanska republika je sestavljena iz več narodnih skupin, tudi če so te, razen italijanske, majhne. Tudi tem ustava zagotavlja izrecno vse jezikovne pravice. Saj pravica ni odvisna od števila, ampak je ena in nedeljiva.

Ko smo sebi in v poštev prihajajočim razložili, da biti tudi v Beneški Sloveniji

zaveden Slovenec, nikakor ne pomeni biti protidržaven element, se upravičeno vprašujemo, čemu dobre Slovence nekateri oblastniki in četrtniki po strani gledajo?

Prav gotovo je to še ostanek nesrečne musolinjske in hitlerske miselnosti. Tista dva megalomana sta mislila, da bosta kar z enim odlokom zbrisala s sveta cele narode. Fašizem je Slovence v Italiji zatiral, jih zapiral in mučil, da bi se odrekli pravici, ki jim jih je narava dala; Hitler je pa v plinskih pečeh po taboriščih kar cele narode sežigal. Toda narava in nje pravice so močnejše kot taki oblastniki. Nje so za pete obesili, narodi so pa ostali!

Beograjski razgovori

Obisk sovjetske delegacije v Jugoslaviji, ki smo ga napovedali v zadnji številki in ki je trajal kar 7 dni, sodi gotovo med najbolj senzacionalne, kar jih pozna diplomatska zgodovina. Tega mnenja so veliki svetovni listi. V Beogradu je kar mrgolelo tujih časnikov. Delegacija je vodil glavni tajnik sovjetske komunistične stranke Hruščev; poleg predsednika vlade Bulganina je prispel tudi Mikojan, ki vodi rusko gospodarsko politiko. Na dnevnem redu so bila tudi gospodarska vprašanja, med temi menda tudi vprašanje odškodnine za gospodarsko škodo, ki jo je pretrpela Jugoslavija zaradi preloma s kominformom leta 1948. Molotova ni bilo v Beogradu. Nekateri domnevajo, da je preveč podpiral Stalino politiko proti Jugoslaviji. Sovjetski obisk je pokazal, da je postala sovjetska politika v zadnjem času zelo gibčna. To se je pokazalo tudi v avstrijskem primeru. Glavni tajnik Hruščev je v prvi svoji izjavi ob prihodu v Beograd obžaloval, da je prišlo do poloma z Jugoslavijo in dodal, da je bil tega kriv pokojni notranji minister Beria. Po večdnevem posvetovanju v Beogradu so se gostje s predsednikom Titom odpeljali na Brione. Od tod je sovjetska delegacija odpotovala na Reko, dalje v Postojno, na Bled od tod v Ljubljano in Zagreb ter se vrnila v Beograd. Tam so bila zopet posvetovanja z maršalom Titom in drugimi jugoslovanskimi državniki. Na dan 2. junija je bila podpisana skupna izjava o sodelovanju med obema državama. Splošno sodijo, da pomeni že sama obisk sovjetskih državnikov velik uspeh za politiko predsednika Tita, ki se je leta 1948. po-

Ali hočejo torej pri nas nekateri oblastniki posnemati nacifašizem? Če to delajo, so oni protidržavni elementi, ne pa mi zavedni Slovenci! Kdor deluje proti ustavi, demokratični podlagi današnje italijanske republike, je veleizdajalec ne pa naš priprosti slovenski kmet, ki ljubi svoj jezik, bere časopise, hoče svoje otroke pošiljati v slovenske šole! Mar je danes še kdo tako zabit, da misli, če zatira obmejne Slovence, da dviga italijansko kulturo? Ravno narobe, tak Italijan, pa četudi bi bil sam prefekt ali škof, je sramotilec svoje lastne tisočletne kulture.

Zato smo že zaradi italijanske civilizacije in naše ustave, zaradi splošnega božjega in človeškega prava prepričani, da bodo tudi zavedni Beneški Slovenci spoštovani, prav zato, ker so pošteni Slovenci in kot taki lojalni državljani. Tudi v tem bo naša pravica prej ali slej zmaga!

stavil na branik neodvisnosti; Hruščevu obžalovanje, da je prišlo do spora predstavlja res senzacionalen umik sovjetske politike. Glede same notranje politike s sovjetskimi državniki sprejeli gledišče Jugoslavije, da se tuje države ne smejo vmešavati v notranje zadeve drugih držav. V posameznih državah lahko obstajajo ločene komunistične stranke, ne da bi katera izmed njih bila podrejena drugi. S tem je bilo zaključeno poglavje, ko je kominform hotel postavljati pravila za razvoj notranjega življenja v Jugoslaviji. Na vsej črti je tudi zmagalo načelo, ki ga je branila jugoslovanska zunanja politika, da bi bil za človeštvo usoden razkol na dva bloka, na sovjetskega in ameriškega. Skupina drugih držav, ki se neče priključiti ne enemu ne drugemu bloku bo lahko pripomogla k spravi razprtih blokov. Moskva ne vztraja več pri zahtevi, da bi si v sosednih državah zagotovila premoč; to je pokazala v najnovejši politiki nasproti Avstriji pa tudi z obiskom sovjetskih predstavnikov v Beogradu.

Volitve v Angliji

Zadnje volitve v Angliji so so zaključile z zmago konservativcev. Konservativna vlada pod predsedstvom g. Edena je razpisala volitve v ugodnih okoliščinah. Gospodarski razvoj v državi je ugoden, z druge strani je popustila mednarodna napetost. Konservativna vlada je pokazala pripravljenost za pogajanja z Rusijo. Vse te okoliščine so ugodno vplivale na javnost. Laburistom (delavski stranki) je gotovo zelo škodoval notranji razkol (med Attleejem in Bevanom). Za konservativce je bilo oddanih 13 milijonov 291.634 glasov (49,8%), za laburiste 12.388.420 (46,4 odst.), za liberalce 709.237 (2,7 odst.), za komuniste 33.144 (0,1 odst.), za ostale 297.419. — 628 poselskih mest je bilo razdeljenih takole: konservativci 344 (23 več kakor pri prejšnjih volitvah), laburisti 277 (17 manj), liberalci 5, irska stranka 0 (enega zgubila).

Kritični položaj Goriške

Milanski gospodarski list »Il Mondo Economico« je objavil članek o gospodarski krizi na Goriškem. Članek navaja, da znaša danes površina goriške pokrajine 470 kv. kilometrov, medtem ko je leta 1939 znašala 2730 kv. kilometrov. Prebivalstvo je leta 1948 stelo 122.000 ljudi, leta 1939 210.000. Trgovinskih podjetij je bilo leta 1948 3603, leta 1939 6052. Po mirovni pogodbi je bil pretežni del Goriškega priključen k Jugoslaviji. Tako je vse mesto Gorica bilo odrezano od Soške in Vipavske doline. Leta 1938 je 13 avtomobilskih prog vezalo Gorico z ostalimi središči goriške pokrajine, ki so zdaj v Jugoslaviji; danes ni niti ene proge več. Goriška podjetja je rešila poloma proglastev svobodne cone; kljub temu podjetja komaj živijo. Svoje kritično stanje so pravzaprav šele ugotovila, ko je bila vplejana prijava imovinskega stanja na podlagi Vanonjevega davčnega zakona.

Autonomia soltanto friulana?

Finalmente dopo molti rinvii anche il Consiglio comunale di Udine ha preso posizione sul problema della costituenda Regione.

Il ritardo poteva essere interpretato, da noi e da quanti non sono addentro nelle «segrete cose» degli ambienti ufficiali friulani, come il segno indubbio di una laboriosa revisione delle note tesi ed impostazioni nel senso almeno di ridurre il distacco che sinora le separava da quelle sostenute a Gorizia, a Trieste e persino a Pordenone, revisione che poteva giustificarsi per tutti gli elementi nuovi emersi dalla libera disamina seguita sulla stampa ad opera di singoli, di partiti e movimenti, nonché di enti pubblici; dobbiamo, invece, constatare che tale supposta revisione o non ha avuto luogo o, essendo stata tentata dagli elementi più consapevoli, non ha potuto superare lo stadio dell'incubazione, compressa e soffocata in tal nascente da uno spirito di intransigenza, e vorremmo aggiungere senza offesa per nessuno, di una cieca intransigenza.

La cosa stupisce e non potrebbe non stupire tutti coloro che si sentono regionalisti sul serio e non a chiacchiere e che sanno anche troppo bene che l'esigenza del decentramento istituzionale su base regionale non può essere sacrificata, proprio per l'alto significato che essa assume nel momento storico presente, a ripicchi, a risentimenti, ad ambizioni ingiustificate di singoli uomini o a vanità campanilistiche, per non dire degli interessi gretti che possono mascherarsi utilmente dietro formule di una certa suggestione.

Diciamo subito che non intendiamo affaticarci nella ricerca di una spiegazione plausibile di codesta intransigenza, dato che ciò esorbiterebbe dal nostro compito e più ancora dal nostro assunto; e tuttavia ci sentiamo di poter dire che questa politica è troppo miope perché abbia una qualche probabilità di successo.

Al di là di quelle che possono essere le ragioni obiettive di questo, secondo il nostro modesto parere, sbagliato indirizzo, non sarà vano in questa sede ricapitolare i temi e gli argomenti fatti valere nella ormai lunga ed accanita controversia.

Tutti sanno che il nostro postulato autonomistico è stato accolto dalla Costituente e formulato nell'art. 116 della Costituzione; ed è altrettanto noto che la Regione deve risultare dall'unione di due elementi, il Friuli e la Venezia Giulia; è, dunque, al Friuli-Venezia Giulia come Regione unita che è riconosciuto il diritto di costituirsi in ente autonomo di diritto speciale.

Per fare, invece, due Regioni distinte — come vorrebbero gli esponenti friulani — bisogna modificare opportunamente l'art. 116 della Costituzione; ora, dovendo ogni legge di revisione della Costituzione subire una procedura speciale, che è la così detta procedura aggravata prevista dall'art. 138, molto tempo posserebbe prima che le due Regioni potessero funzionare, sempre nell'ipotesi tutt'altro che probabile che ad una revisione in tal senso non si oppongano ostacoli insuperabili.

Ma, ammesso pure che si sia disposti ad attendere un anno o due pur di spuntarla, come sarà motivata la richiesta di modifica della Costituzione?

Perché è inutile nascondersi la precarietà della posizione assunta dagli «isolazionisti» dell'autonomia friulana, anzi l'intrinseca debolezza di una tesi oltranzista come quella di cui qui si discute: tutto ciò è grave, perché denota una tendenza aberrante rispetto all'ordinamento giuridico italiano, tendenza che non può essere accolta a cuor leggero, se si riflette che esso poggia unicamente, non già sull'aspirazione a star soli, tutte le aspirazioni essendo legittime, bensì sulla pretesa che il Parlamento italiano modifichi la Costituzione, perché così vorrebbero moltissimi, molti o pochi Friulani.

L'aspirazione a star soli poteva e doveva essere fatta valere in sede di Costi-

tute la quale, in considerazione dei titoli che potevano suffragarla e degli interessi generali della Repubblica, avrebbe potuto consacrarla come perfettamente legittima nel testo stesso della Costituzione; ma come la pretesa di imporre questa soluzione non aveva molto fondamento allora l'Italia non era e non è stato federale — quando in teoria tutto sarebbe stato possibile in sede costituyente, così oggi ne ha ancor meno, poiché la Costituzione approvata dalla Costituente esclude tassativamente una soluzione diversa da quella prevista dal citato articolo 116.

Nè vale insistere, come con troppa disinvoltura si è fatto o tentato di fare, su di un'arbitraria ricostruzione dei dibattiti in seno alla Sottocommissione, alla Commissione dei 75, ed infine alla Costituente, per ricavarne artatamente un'interpretazione di comodo dell'art. 116: innanzitutto, c'è una norma che parla chiaro (l'art. 116); poi, siccome non è lecito mutiare il significato del termine «Venezia Giulia», tale termine ricomprende in sé anche il territorio di Trieste non solo nella sua attuale estensione (Zona A), ma in quella che sarà la sua definitiva consistenza, perché nulla vieta che gli accordi di Londra dello scorso ottobre segnano, in un secondo tempo, altri accordi che consacrino una nuova correzione dei confini orientali — il che è naturalmente competenza dei due Governi —; infine, c'è l'argomento che si deduce dalla disposizione transitoria X^a che sospendeva l'attuazione dell'autonomia speciale in via provvisoria, in quanto sussistevano allora dei presupposti che la impedivano — mancata soluzione del problema territoriale di Trieste e, quindi, incertezza sulla definitiva consistenza territoriale della nuova Regione — argomento, questo, che fu proprio invocato dagli «isolazionisti» per ottenere rapidamente la costituzione dell'ente, dato che quei presupposti erano venuti meno per fatto stesso del sia pur provvisorio ritorno di Trieste all'amministrazione italiana.

La contraddizione, anzi le numerose contraddizioni in cui sono incorsi gli «isolazionisti» non potrebbero essere più patenti e manifeste.

Si prende lo spunto dal ritorno di Trieste per dire allo Stato: dacci l'autonomia, rimasta sospesa per tanti anni quanto ne son passati dal 1948 agli accordi di Londra, perché i motivi che la fecero sospendere non sussistono più, essendo Trieste tornata all'Italia; ora, poiché, quando la Costituente la approvò, si sapeva che Trieste non era più Italia, ma TLT, questa autonomia prevista dall'art. 116 la deve dare al Friuli e a quella parte di Venezia Giulia che rientra nella provincia di Gorizia, lasciando da parte Trieste; e, siccome abbiamo fretta, e non vogliamo d'altra parte mettere in allarme gli interessati (cioè i triestini), è meglio che tu violi la procedura costituzione prevista per le regioni speciali, allineando la nostra Regione alle altre di diritto comune in un primo tempo, facendola entrare in funzione con una legge ordinaria (quella che stabilisce per le regioni comuni l'elezione indiretta della prima assemblea legislativa regionale attraverso i consiglieri provinciali) la quale ha il pregio di escludere, senza dirlo espressamente ed onestamente, Trieste che non è ancora provincia italiana e non può perciò partecipare a queste prime elezioni di secondo grado.

Stupisce che il Senato si sia lasciato irretire da queste poco corrette ed ancor meno ortodosse manovre: è chiaro, infatti, che una legge ordinaria non può superare l'ostacolo della disposizione X^a che è di natura costituzionale e che solo una procedura costituzionale può togliere di mezzo; è evidente poi che non già il Consiglio regionale di una Regione ha il potere di deliberare lo Statuto, ma solo i Consigli regionali delle regioni comuni, che la situazione risulta profondamente diversa, essendo lo statuto delle

(Continuazione in 2. pag.)

V GORICI SO USTANOVILI SLOVENSKO KULTURNO GOSPODARSKO ZVEZO

V nedeljo dopoldne je bila ob velikem številu delegatov v dvorani »Zlati pajek« v Gorici ustanovljena Slovenska kulturno-gospodarska zveza, katera bo kot osrednji organ urejala delovanje včlanjenih kulturnih in gospodarskih organizacij ter ustanov na goriškem.

Ustanovni občni zbor SKGZ je v imenu injektivnega odbora otvoril občinski svetovalec Bogomil Pavlin, ki je najprej pozdravil vse delegate in zastopnika Zveze slovenskih organizacij na Koroškem dr. Petka in dr. Zwitterja, zastopnika SKGZ iz Trsta dr. Kukanjo, Kosmino, Bizjaka, dr. Mikuletiča in Babiča in zastopnike Beneške Slovenije.

Po pozdravnih besedah je občinski svetovalec Pavlin dejal, da navzočnost gostov dokazuje povezanost in sodelovanje vseh zamejskih Slovencev. Ta povezanost prav gotovo ne bo ostala osamljen primer, ker si bomo tudi v bodoče v interesu uspešnega dela izmenjavali izkušnje in nasvete.

Ko je delovno predsedstvo zasedlo prostore so siediili pozdravi gostov.

Nato sta podala poročilo Viljem Nanut in Miladin Černe, v katerih sta obširno

prikazala namen novoustanovljene organizacije.

Občni zbor je sprejel tudi resolucijo, ki je bila poslana Prosvetnemu ministrstvu v Rim s katero se zahteva uzakonitev slovenskih šol na goriškem in ustanovitev slovenskih šol v Beneški Sloveniji in Kanaških dolini.

Za predsednika SKGZ je bil izvoljen dr. Lambert Mermolja, za tajnika pa Miladin Černe.

Volitve v Siciliji

Dokončni rezultati volitev v sicilsko deželno skupščino so naslednji:

Krščanska demokracija 37, Komunistična partija Italije 20, Socialistična stranka Italije 10, MSI 9, PNM 8, PMP 1, Italijanska liberalna stranka 3, PSDI - PRI (Social-demokratska in Republikanska stranka) 2.

Na zadnjih deželno-zbornih volitvah leta 1951 pa so bili sedeži deželnih poslancev takole razporejeni:

KD 30, Ljudski blok 30, MSI 11, Monarhisti 3, Unione democratica siciliana 5, PSDI 3, indipendentisti 1, Liberalni monarhistični blok 1 in »Gruppo Sicilia italiana« 1.

Terjamo svoje

Cudno se igrajo paragrafi in usoda z nami Beneškimi Slovenci. V vsakdanji borbi in trudu za obstanek in kruh že sami pozabimo, da nam manjka duhovni kruh, to je POUK IN IZOBRAZBA V MATERNEM JEZIKU IN DUHU.

Komaj se zavedamo, da nimamo svojih šol, šol v svojem jeziku. Pojdite po vsem svetu in ne boste našli narodne manjšine brez svoje šole. Obiščite črnce v osrčju Afrike in tudi tam boste našli, če drugih ne, pa misijonske šole, kjer ne poučujejo v angleščini ali italijanshini, ampak v jeziku tistega rodu, ki tam prebiva. Pojdite na himalajsko poboja ali v polarne kraje med Eskime, povsod se že poučuje v šolah v jeziku ondotnega prebivalstva, ne pa morda v jeziku države.

Po celem svetu velja pravilo in postava: vsakemu narodu šole v njegovem jeziku in duhu!

Le pri nas ne velja to danes splošno pravilo. Le pri nas, po beneško-slovenskih grapah, ne srečaš radostnih lic šolarjev, ki veselo gredo v šolo ali domov. Le naši otroci se morajo z muko učiti že v prvem razredu osnovne šole. Pouk jim postane težava; nedomači učitelj ali učiteljica začne gledati postrani našo mladino in jo štejejo zato med malo nadarjeno ali zabito. Toda kriva je šola in vzgojitelj, ki z učenčki ne čustvujejo, niso pa krivi otroci naši!

Take so šolske razmere pri nas. Kdor ne ve, kar ostrmi. Tudi širši krogi in evropska javnost, najbrže ni uverjena, da obstoja v sredini Evrope narodna manjšina, ki ima sicer na papirju zajamčene pravice, a je brez osnovnih in srednjih šol.

Zgodbe naših emigrantov

Nekemu Kranjcu se je v belgijskem rudniku zgodilo tole. Za sodelavca je dobil mladega fanta Slovenca iz naše dežele. Namesto da bi šel k vojakom, je šel v svet za delom.

Tisti dan je bilo treba prinesiti podporneke, da bi z njimi podprla strop. »Prinesi mi hlood,« pravi Kranjec beneškemu Slovenču. »Prinesi enega; ne dva, en hlood.« Beneški Slovenec gre in prinese dva hlooda. »Sem rekel enega, ne dva, kaj me ne razumeš?« pravi Kranjec. »Ne zastopim, nunac,« odvrne. »Kako pa praviš to?« pokaže Kranjec s prstom en. »Adán,« se oglasi fant. »No, ja,« pravi Kranjec, »saj tudi pri nas pravimo eden ali pa en. Kdo bi se na to spomnil.«

Pri nas v Beneški Sloveniji pravijo »eden« ali »adán« in fant, ki ni še nikoli zapustil svoje rodne doline, ni nikdar slišal, da se reče slovensko tudi »en«. V šoli se ni mogel naučiti, ker jih v šoli uče samo italijansko.

»Kaj hočeš, Italijani smo raztreseni po vsem svetu,« mi je rekel zadnjič že prileten slovenec iz Nadiške doline.

»Saj ti nisi Italijan, ti si Slovenec, zakaj potem govoriš Italijani?« — »Seveda sem Italijan, saj sem iz Italije, saj nisem iz Jugoslavije.«

Autonomia soltanto friulana?

(Continuazione dalla 1. pag.)

regioni speciali la vera Tavola dell'autonomia, mentre quello delle regioni comuni non è che una legge di organizzazione interna delle regioni stesse che non tocca affatto il campo delle competenze legislative ed amministrative, il quale, al contrario, è definito compiutamente dagli art. 117 e 118 della Costituzione; infine, non è politicamente lecito, nemmeno ad un organo primario legislativo come è il Senato, eludere la questione di Trieste come parte integrante della costituenda Regione, e meno che meno è giuridicamente ammissibile la procedura usata da esso per superare la »decima«, per dare l'avvio alla nuova Regione, per il sistema di elezione indiretta arbitrariamente esteso ad una Regione speciale.

Che la legge votata al Senato possa passare alla Camera è una pia illusione. Dunque, gli »isolazionisti« sono ormai ridotti a far leva sugli argomenti economici.

Vedremo in un prossimo numero in che consistono, quale valore essi abbiano in se stessi, e soprattutto in quale rapporto stiano con le norme costituzionali da noi qui illustrate.

Morda boste menili, da ni otrok, kar tako radi poudarjajo grobokopi slovenske šole. Ne, ni res! Pri nas je okoli 5000 šolobveznih otrok, okoli 2000 jih obiskuje pa otroške vrte. To so številke, ki pričajo o potrebi in pravici, da terjamo svoje šole.

Vsi ti otroci se duševno ubijajo, ker se jim ne nudi niti skorja duhovnega kruha, to je vsaj malo izobrazbe v narodnem duhu in jeziku. Cloveka pa ne ubijaš samo s telesno, ampak tudi z duševno lakoto. Tudi to je proti peti zapovedi, ki pravi: ne ubijaj!

Pa se bo kakšen uradni modrijan oglašil: »Saj imajo ti beneški otroci prav lepe šole in se redno učijo.« Temu damo samo en odgovor za danes: »Kakor ima n. pr. italijanska manjšina v Tuniziji sakrosantno pravico zahtevati od Francozov italijansko šolo, tako ima tudi slovenska manjšina sveto pravico terjati svojo šolo!

Ko so se naši dedje l. 1866. izrekli »a mlado, v »risorgimento« vstajajočo Italijo in proti zatiralni Avstriji, se s tistim plebiscitom nikakor niso odrekli svojemu jeziku in narodnim pravicam, med katerimi je prva: domača šola.

Če država to pravico priznava na papirju, a po načinu »hladne vojne« dela na vse kriplje s tajnim pritiskom in očitnimi grožnjami, da ne pride do uresničenja teh pravic, prizadeva svojim državljanom strašne krivice, sama sebi ruši temelje, ker ne priznava več, da je »pravica temelj držav.«

Ker smo pa vsi globoko uverjeni, da je pravica na naši strani, zato bomo vedno glasneje terjali svoje, svoje šole in vzgojo svojih otrok!

»Kako da potem govoriš slovensko?«
»Zato, ker sem Slovenj. Drugi so Lahji. Lahji govorijo po furlansko in italijansko.«

Tako sem spet nekaj novega izvedel. Če reče beneški Slovenec, da je Italijan, to še ne pomeni, da se je odpovedal svoji narodnosti. Pravi, da je Italijan, ker pač živi v italijanski državi. Ko hodi po svetu, ga sprašujejo le za državljanstvo in ne za narodnost. In državljanstvo ima italijansko. Zanj veljajo italijanski dogovori glede delavcev, obračati se mora na svoje oblasti. Trebo je ljudi razumeti!

Fr. Obliški

DREKA

Potrebujemo več obmejnih prehodov

Nobedna občina Beneške Slovenije ni bila takuó prizadeta po postavitvi novega držaunega kunfina med Italijo in Jugoslavijo, kot je Dreka. Dreški kmetje imajo na drugem kraju kunfina nad 980 ha sveta, ni tuó so povečini senožeta. Občina Dreka je precej velika in vasi so raztresene po visokih brjeglih, daleč ena od druge in usaka ima svoj svet na jugoslovanski strani. Za use te vasi, za hodit dje-lat svoj svet, je biu odpert samo en blok, blok na Solarjih. Čez ta blok muorajo hoditi kmetje iz narbu oddaljenih vasi, tuó se pravi tudi 20 kilometru. Tisti kmetje, ki so takuó deleč od Solarjev, bi lahko hodili na djelo po bližnji poti, če bi odprli več blokou. Kakor smo že prej povjedali, so na oni strani kunfina sama senožeta in kmetje muorajo nesti seno dami, kar je zlo nerodno zavoj douge poti. Use drugače bi bluó, če bi odprli več blokou. U Dreki bi bluó potrejbno odprjeti

najmanj pet blokou, de bi ble ljudem olajšane težave. Ti bloki naj bi bli u tje-lih krajih: na Lazeh, u Dreki, na Zeverjanu — Klobučarji, u Skalalah — Grmek in na Solarjih, ki je že odprt. Trjeba je sevveda, de bi naši ljudje tarkaj časa prosil oblasti, de bi jim tuó napravili, še buojš pa bi bluó, de bi se usi kmetje, ki imajo svoj svjet na oni strani kunfina, spravili usi kupe in ustanovil tajšno zve-zo dvolastnikou kot jo že imajo u Gorici. U imenu te zveze bi potlé uplivali na oblasti in bi višno več dosegli. Če se ne interesira nobedan, višno bo stalo nimar use po starem.

DOBENIJE — Pred kratkim so začel djelat cjesto iz doline u našo vas. Djelo gre dobro naprej. Cjesta za Dobenčane bo velikega pomjena. Uresničila se bo stara želja domačinou, saj jim bo olajšano njihovo težko življenje.

KRASOVITA DOLINA SV. LENARTA

SV. PETER SLOVENOV

Šuolo bojo ohradili u Petejahu

Zvjedeli smo, de bojo u kratkem ohradili šuolo in otroški vrtec u Petejahu. Proezat za nardit tisto djelo je preuzeu geometer Tosolino Enzo iz Spjetra. Troštamo se, de bo djelo nareto do jeseni, kar se bo spet začela šuola.

PUOJE — Zavoj krave, ki se je umbrila, kar se je napajala, se je močno udarila 27 ljetna Blazutič Pjerina. Na cjesti se je jehrú njen eno ljetno in pu stari puobič Bruno in je biu u nagobarnosti, de ga pohodi krava. Mati, kar je tuó videla je skočila na cjesto in rešila otroka. Par tjem pa je krava Blazutičevu takuó butnila, de j padla na tla in se močno poškodovala po obrazu, nogáh in rokáh. Muorala je iti u špitau.

NEZAZELJENI OKRASKI

Kar se pride u Spjeter, usakemu clovje-ku hitro padejo u oči fašistični snopi, ki »krasijo« zid parve hiše. Kar se pride na konac Špjetra pa se prebere tale napis: »R. Istitutu Magistralec.«

»Kaj je parvi konac Špjetra za Mussolina, drugi pa za krajá, sem uprašu nekega domačina.

»Ne za 'dnega, ne za drugega« — mi je odgovarjú. »Spotljivo je za našo vas, de njeso še zbrisal iz zidu tistih napisou. Vjemo, de so u naši vasi nekatjeri, ki čutijo »nostalgijou«, de bi se spet povrnili tisti časi,« mi je jau domačin.

Rjes je, de bi po tarkaj pasanem času lahko že izbrisali tiste napise, ki njeso več u modi u nobednem kraju u Italiji. In če se ne motimo, obstojajo tudi tajšni zakoni, ki pravijo, d se muorajo izbrisati usi napisí ali monumenti, ki spominjajo na režim pod katjerim smo usi tarkaj tarpjeli. Kompit za nardit tuó, je sevveda kamunou.

PETJAH, MECANA, LIPA BREZ BRITOFA

Naj povjemo donás še mi kajšne težave imamo, ker naše vasi nimajo britofa. Marliče pokopavamo na britofu u Špjetrú, ki pa je deleč od naših vasi skoraj 4 kilometre. Tuó je zlo težkuó posebno

zatuó, ker martve muoramo nosit na nosilnicah na ramenih. Pozimi, kar zapade snjeh, je par pogrebih nimar velik križ. Dostikrat muorajo pokop preložit na drugi dan, ker cjesta ni zadost ocedena ali pa darsí in je nagobarno, de pogrebci padejo.

U nekatjerih krajih imajo za prenos marliču pogrebne vozove, ali ne bi bluó dobro, de bi kaj tajšnega tudi za nas paskarbjel? Naj bi o tej reči kajšenkrate diskutjeral na kamunskih konsejih, saj ne bi bli stroški za kupit 'dan pogrebni voz tarkaj veliki.

AZLA — Družini Domenis Cezar se je rodila 'dna luština čecica. Tudi žena učitelja Visentina Paskuala je povila 'dno čecico. Objema materama častitamo, čecicama pa želimo puno zdravja u njih življenju.

PRAPOTNO

DRŽAUNO POSOJILO KAMUNU

Te dni je vlada nakazala našemu kamunu 1.050.000 lir posojila za uraunovisit kamunsko bilanco za ljetu 1954.

ČEDAD

U NADIŽI USAFALI DRAGOCENO STARINO

Naše mjesto postaja usak dan buj interesantno in imenitno zavoj svoje zgodovine in muzeja, kjer se hranijo stare izkopanine iz langobardskih časou. Glih u tje-lih dneš u usafali u Nadiži blizu Zludjevega muosta pet metru globokó u vodi dragoceno starino. Kar je Mario Valle iz Vidma, objelčen za iti pod vodo, isku 'dno rječ u Nadiži, ki je padla 'dne-mú turistu v vodo, je zagledu na dnu starinkso rječ. S pomočjo vrvi so potlé tisto rječ izvilkli iz vode in so konstatali, de je kos 'dnega oltarja an vaga približno 70 kg. O najdbi so informal muzej u Čedadu in sadá študjerajo katjera cjerku je imjela tist oltar in iz katjerih času je. Do sadá so dognali, de je bla tista dragocena najdba najmanj 100 ljet pod vodo.

Tudi u kraju Tombe, kjer kopajo fondo za nardit ljudske hiše, so u tješ dneš usafal nekaj starinskih izkopanin. Turisti, ki hodijo u naše mjesto, se ustavlja-jo u muzeju in obćudujejo najdbe.

GRMEK

TOUČA NARDILA DOSTI ŠKODE

Pretekli tjedan je paršla nad uso našo okuolico huda ura, ki je narbu prizadjela vas Zverinac. Ze dvje ljeti smo imjeli slab pardjelek in sadá smo zgubli še ljetošnjega. Kaj bo z nami? Naši kmetje se združujejo in komentjerajo kaj naj nardijo, ker je ves ljetošnji pardelek uničen. Kamun bi se muoru že sadá interesjerat za usafat kajšno pomuoč od daržave. Naj pridejo komisije u naše kraje in naj vidijo kulko škode je nardila touča in naj potle zračunajo, če se more s tistimi pardjelki, ki bojo zrastli ljetos, živjeti za 'dno ljetu. Če nam ne bojo pomagali, bo-mo muorali petjati ali pa tarpjeti lakot.

EN MILLJON ZA HIGIJENSKJE NAPRAVE

Visoki komisariat za higijeno in zdravstvo (Alto Commissariato per l'Igiene e Sanità) je dodelil našemu kamunu za vas Topolovo en milljon lir za higijenske namjene.

UMRU' JE NAJSTAREJŠI MOŽ

Dne 23. maja je umrú najstarejši mož Grmeke, Bukovac Stefan, star 85 ljet. Pogreba se je udeležilo dosti ljudi, ker je biu renki poznan deleč kupe. Družini renkega Štefana naše sozalje.

Tudi vas Lombaj je izgubila svojo najstarejšo vaščanko. Umrila je Tomazetič Marjana — Zvanova po domače, stara 90 ljet.

SV. LENART SLOVENOV

OBJESU SE JE

Uso našo okuolico je zlo pretresla žalostna vest, de se je objesu domačin Kravanja Ivan, star 39 ljet. Pred par dnevi se je nesrečni mož varniu iz manikomja, kjer si je nekaj časa zdravu žiuce. Nesrečneža so usafali njegovi domači u kambri objesenega za tram.

BRDO

Na cjesti, ki peje iz Cente u našo vas, se je pred dnevi ponesreču naš vaščan Micco Ugio. Micco se je peju po cjesti z bicikletu an med potjo ga je uárgu na tla poštin Pinosa iz Zavrha s svojo lambreto. Par zaletu sta obadua odletjela na tla an Micco se je močno udaru na glavo an se zlomú nosno kuost, Pinosa pa si njé neč naredu.

Še Tomasino Bruno se je močno ponesreču na cjesti med Viškoršo an Sedliščam. Kar se je peju z bicikletu se je na 'dnemu žironu zaletu u kamjon. Pejali so ga u špitau u Videm. Poškodovau se je močno u glavo an to se zdi, de ima pok-njeno lobanjo.

SMRTNA KOSA

Dne 22. maja je po dougi boli, k' jo je jéu u zadnji učeri, za simpri zaper oči Molaro Ettore, star koj 40 ljet, iz Podbrda. Na funeral to paršlo dosti ljudi iz doma-ćih krajeu an raprežentanti Zveze invallidou od učere. Ranci Ettore o zapušča ženó an duá otroká. Fameji an parantadi izrekamo naše sozalje.

PODBONESEC

PROMETNA NESRECA

Na cjesti, ki peje iz Čedada u Podbone-sec je paršlo do hude prometne nesreče, kjer so se ranil trije možje. Pjerih Franc je peju na bicikletu svojega bratra Dina an se zaletu u »motofurgoncino«, ki ga je vozlu Leopold Guš iz Čedada. Par trč-nju so se usi več ali manj poškodovali. Leopolda Guša so muorli pejati u špitau, ker se je močno udaru na čelo in usafu možganski pretres.

GORENJI MARSÍ — Poročila se je 23 ljetna Kručil Mafalda — Pojakova s Podorješćak Jožefom, ki živi u Kanadi kot djelov. Naši vaščanki želimo srečno pot do svojega poročenca u Kanado.

REZIJA

NESRECA PRI DELU

Pretekli teden se je našemu vaščanu Di Lenardu Severinu pripetila pri delu pre-je delal nek zid, pri delu mu je padel na cej huda nesreča. Di Lenardo je zidar in levo roko težak kamen in mu zmekčal le-vo roko. Prepeljati so ga morali v bolni-ko, kjer se bo moral zdraviti mesec dni.

TIPANA

DJELA NA KARNAHTI

Djela za regolati vode Karnahata, Gri-vó, Malina an Rekluzano je preuzelo te dni podjetje (impresa) Marin iz Polgar-rije. Speže za to djelo bojo znašale 8.800.000 lir an jih bo krčila država.

SREDNJE

Pretekli tjedan so začel djelatí cjesto, ki bo vezala Dolenje s Černico. Domaćini so brezplačno dali svet po katjerem bo šla nova cjesta. U kratkem bojo začeli djelat tudi drugo novo cjesto, ki bo vezala Kozico s Čišnjeml. Troštamo se, de bojo djela hitro napredovala in de bo-mo mogli hmal voziti po novi cjesti.

Ažejd (kis) se ponavad nuca u gospo-dinjstvu samo za okisanje solat in drugih jedil. A kis se nuca tud za druge reči, kar preberite!

KRUH SE POLJETE NE BO VEDER-BU, če dodaste testu malo kisa.

SJEROVO MESO OSTANE FRISNO, če ga dobro namažete s kisom. Tudi buj mehuó bo ratafo.

ZILAVO MESO SE PREJ SKUHA, če dodaste vodi malo kisa.

PAR KUHANJU JAJC ne bo šú ven beljak iz poknjenega jajca, če dodaste vodi malo kisa in soli.

RIZ OBDARŽI BJELO FARBO par kuhajnu, če dodaste vodi, u katjeri ga kuhate, malo kisa.

RIBA SE NE RAZKUHA, če jo kuhate u slani vodi, katjeri dodaste tudi malo masla in malo kisa.

FARBO BLAGA POŽIVITE, če par pranju prilijete na liter gorke vode žlicó kisa.

STARE NOGAVICE RINFREŠKATE, če jih perete u hlplni vodi, katjeri ste dodali dvje žlici kisa.

SLOVENSKA PISANA BESEDA

Naturalizem na Slovenskem je bil cvetka iz tujih logov in kdo bi si upal trditi, da so bili krivi tega le pisatelji naturalisti. Prav gotovo niso bili krivi le vrtnarji, temveč tudi vrt.

Fran Govekar, Zofka Kvedrova, Ebin Kristan in še kdo bi se lahko uvrstil v drobno zbirko slovenskih naturalistov.

Fran Govekar (1871-1949) je prav površno domačil novo literarno strujo. V romanu »V krvi ga je zanimal le tisti predel človeka, ki se dotika njegovih seksualnih zablod.

Govekar je nadalje oskrbel slovensko gledališče z vrsto dramatisacij in vzpodbudil z neuspelo dramatisacijo Martina

nimi žarki, ki so prodirali v kristalno čisto globino. Nato se je na široko razlila, tu in tam stekla po plitvinah, tu in tam se je nabrala v čudovito zelenkasto modrino. V njej smo lahko videli zrcalne slike celih slovenskih pokrajin, človeka, ki je zaživel, in nato je prav nalahko zopet nenadoma zdrknila skozi špranje in komaj bi lahko zaznali, kje se je izgubila. Koj zatem pa bo vsa nova, prenovljena privrela na dan — prav pod klancem.

Ob koncu stoletja je celo nemški svet že prebolel skrajni naturalizem. To je bilo zatem, ko je evropski človek vse huje bredel v navzkrižja, ki so nastajala med velikimi kapitalističnimi državami. Vse bliže je prihajal veliki spopad in čas nove borbe za razdelitev ozemelj, ki naj bi jih ta ali oni izkoriščal. Ta stiska je vodila umetnika od stvarnosti. Pojavile so se raznovrstne nove literarne struje, ki so si podobne po tem, da je umetnik bežal od resničnosti in se iskal onstran tega življenja. No, vseh teh - izmov ne bi razčlenjali. Vse to, kar pa ni bilo staro, so takrat imenovali moderno. Toda napačno bi bilo misliti, da ta moderna umetnost ni rodila umetnin, čeprav večsicer umetnine prav posebne vrste. Tudi vse pisanje tistih časov je bilo le izraz duha, okusa — svojega časa.

Tudi pri Slovencih se je rodila moderna — umetnost. Bila je sad in izraz prav nemogočega stanja, treh sil, od katerih tretja še nikakor ni bila dorasla polražju. Slovenski klerikalci so se s pomočjo ljudsko-prosvetne politike, s pomočjo duhovščine in s pomočjo združništva globoko zasidrali v množicah slovenskega kmeta. To je bila sila, ki je imela najbolj jasne politične cilje. Njih zahteva do književnosti: pisatelji morajo vzgajati bogu vdane ljudi in morajo biti poljudni.

Druga politična skupina, liberalci, so se izgubljali v svojih frazah in rodoljublju, kajti nihče njih se ni v svobodnem prizadevanju za dobičkom več menil za slovenske ljudske množice. Zaradi tega se je ta plast prav rada zadovoljila s slabo presajeno cvetko zakasnelega in nerazumljenega naturalizma.

Tretja sila (delavsko gibanje) je stopicala s koraki trooka; podlegla je raznim tujim boleznim, predvsem onim, ki so znane iz avstrijskega delavskega gibanja. Taki začetni koraki so se kaj radi zadovoljili v književnosti le s slikanjem črnih nasprotnikov in belih pristašev — torej črnobela umetnost.

Res velika stiska in v tej stiski so nastopi modernih umetnikov bili vihravi; napadi Ivana Cankarja ostri; sprejeti pa s strani prvih dveh družbenih sil z odporom.

Pesnik »Balade o prepelici« je zapel več podobnih pesmi pred smrtjo; s tem je morda pokazal na nekaj novega, kar pa takrat ni zapazil nihče.

V slovensko moderno štejemo le četverico umetnikov: Ivana Cankarja, Dragotina Ketteja, Josipa Murna in Otona Zupaniča.

Z njimi se je sonce zopet zlato okopalo v reki ponikalnici, ki je privrela na dan in se prav kmalu zbrala v zaviljive globine.

(Se nadaljuje)

Naša ljudska pesem ne bo utihnila

Narodna ljudska pesem je tudi pri nas ono veliko premoženje, ki ga ne more nobena sila iztrebiti ali streti, kar je v lasti, kar je v posesti ljudstva, je zakoreninjeno, zrasčeno, je neizbrano, večno. Italijanska šola lahko po svoji mili volji doseže, da vzame slovenski govoric prino, čistost jezika in jo meša s tujimi izrazi. Cerkev z italijanskimi pridigami tudi lahko doseže, da zanaša v našo govorico tuje prilozke, tuje primesi in jo izkvarja v nečisti izgovarjavi. Dalje lahko pomagajo pri tej mešanici, urad, kupčija, trgovina. Vse mogoče sile in tuje navlake lahko okužijo, onečastijo, popačijo naš jezik, vendar nad vsemi temi umetnimi pripomočki in uradnimi sredstvi stoji visoko in nedosežno — čista ljudska narodna pesem!

Po vseh doleh in bregeh jo pojejo starčki in otroci, puobje in čede, jo pojejo od davna, jo pojejo danes. Pa naj prideta še dva »magistrala«, pa naj pride še več italijanskih duhovnikov na naše kaplanije nikdar se ne bo umaknila, nikdar ne bo utihnila ljudska narodna pesem!

Ali so te pesmi nabožne, ko molijo ta zlat očenaš, ko iščejo sedem nebeških ključic, ali so te pesmi ljubezenske o jubci in o puobju, ki sta ljeuš ku lomberju cvjet — vse so zrastle v domačem gaju, vse so kot rožice, utrpane iz preprostih, a gorečih src.

»Je ljeuš moja jub'ca,
ku lavorjev cvjet,
sam Buoh jo je ustvarju
za me na te svjeta.

Muo j puobji je ljeu,
ku te lomberju cvjet.
Usi judjé čé ga grajajo,
jest ga čém mjeta.

Kako je vse to preprosto povedano in prikazano v lepi prispodobli! Vsaka beseda čista in nepopačena. Vse te pesmi, pravljice poberemo iz ust živčih pripovedovalcev. Mnogo jih je, a še ne vemo za vse. Teško nam je, ko nekateri starejši, že devetdesetletni izumirajo in ves ta zaklad nesejo s seboj v grob.

O, ja, ljubca moja! Kaj tebi, če izgubiš židano krilo, če izgubiš lipove tolarje ali če je v hiši pomanjkanje! Vse to gre mimo — ne more pa iti kar mimo, če fantovsko srce izgubiš! Le mati zna utolažiti te bolesti!

Oja, ljubca moja,
kan s' ti paršlá
seruotica!

Ona je mjela
židjove hlače,
ona je mjela
kikjo hudó.

Ona je mjela
lipove tolarje,
ona je mjela
muoje sarcé!

Moja mama je jala meni,
de je mižerja,
de je mižerja,
saj je za vse!

O ja, ljubca moja,
kan s' ti paršlá
seruotica!

A ko izbiraš drago deklo in nihaš med ljubeznijo brata in ljubezen »al' češ rajši bratarja, al' češ rajši jubezen?« te daj zмага le rodna kri in ti plemenita čča vzdrhtiš, a izpoveš sestrično čustvo.

Jubca je prala srajce dvjé
na uni strani te vodé.
Mimo gresta janta dva,
prijazno sta jo vprašala:
»Komú pereš srajci dvjé,
na uni strani te vodé?«
»Eno perem bratarju,
drugo moj'mu jubemuu.
»Al' češ rajši bratarja,
al' češ rajši jubega?«
»Če muojga braterja zgubim,
maj več družga ne vdobima.
»Če muojga ljubega zgubim,
lahko še družga vdobima.
Fantič iztegne ostri meč,
jubci odrježe glavo preč.
Glava je na vodi plavalá
in mu je milo odgovarjala:
Cigan si bitu, cigan še boš,
dokler po svjetu vandru boš.
Jubca je prala srajce dvjé
na uni strani te vodé.

Kdo je bolj izbircen fant ali deklo? Kdo je bolj zvest? Ljudska pesem mnogo po-

vé o mladeniškem junaštvu, še več pa o ženski zvestobi! Mi pravimo, da je moška zbirčnost večja od ženske! No pa poslušajmo fantovski glas!

Tri jubce jubiti
so čudne reči,
od prve do druge
so kratke noči.
Če vzamem dno ljepo,
mi jo ukradejo tatje.
Če vzamem dno grdo,
se bojo smejal mi judje.
Če vzamem dno mlado,
mi bo kazala rogé.
Če vzamem dno staro,
nimar garnjá.
Če vzamem dno suho,
mi gloda kosti.
Če vzamem debelo,
ima preveč masti.
Prekleta jubezen
kakuó s' ti močna.
Tri jubce jubiti
so čudne reči.

Narodne pesmi nam odkrijejo vse tajne srca, nam razgrnejo vse skrito notranjost ljudske duše, odkritosrčne so, vse izpovejo dobro in hudo. In kako nežna so srca in kako globoke so dušice naših ljudi!

Kresovanje

Kresovanje je starodavna navada, ki jo najdemo skoroda pri vseh narodih širnega sveta. V pravadnih časih, ko ljudje še niso imeli varnih bivališč, so s prižiganjem kresov odvrčali od sebe zverjad in mrčosno nadlogo. Ob posebnih prilikah pa je kres že od nekdaj služil še drugemu, bolj vzvišenemu namenu.

Pogani, ki so med drugim častili tudi sonce kot božansko bitje, so verovali, da je treba od časa do časa s kresovi podeliti soncu nove moči in toplote, da ne bi ugasnilo na nebu in nehalo ogrevati svet s svojimi žarki. Zanetli so mogočne kresove kolikor mogoče visoko po hribih in gorah, da bi sonce od njih sprejelo čim več toplote in svetlobe: pozimi, ko je sonce vidno pešalo in izgubljalo moč, so jih prižigali v resnem strahu, da jim nebeški ogenj na nebu ne bi popolnoma ugasnil, spomladi so s kresovanjem hoteli pomagati soncu do čimprejšnje zmage nad zimo in mrazom, poleti pa so s posebnim velikim kresom skušali ohraniti soncu višek njegove moči.

Starodavni običaj kresovanja poleti se je ohranil do najnovejše dobe tudi pri nas v Beneški Sloveniji.

Na tako imenovano »viljo« sv. Ivana Krstnika grede otroci v hribe nabrat rož sv. Ivana (arniko) in še drugih posebnih gozdnih rož. Z njimi potem doma okrasijo linde in okna, da bodo blagoslovljene od »rose sv. Ivana« in jih bodo potem med letom rabili kot zdravila ali bodo z njimi kadili na hišnem pragu, ko bo »shuda ura in tuča.«

V zapadnih predelih Beneške Slovenije nekatere gospodinje v kresni noči vli vajo v steklenico vode jajčni beljak. Odprto steklenico postavijo ponoči na roso in drugo jutro pogledajo, če je v vodi iz

beljaka nastal »relikvijarij« sv. Ivana, podoben monštranci, in če ima na koncih rosne kroglice. To namreč pomeni, da bo v hiši sreča.

Ponekod denejo gospodinje na krožnik nekoliko dobre črne zemlje, vanjo vsejajo pest pšenice in vse čez noč postavijo na »roso sv. Ivana«, drugi dan pa preneso krožnik v izbo in ga skrijejo za kako posodo, da se nič ne vidi. Če na osmi dan pšenica že vzklije in ima na sebi rosne kapljice, bo dobro leto, dobra letina.

Na sv. Ivana dan zjutraj v nekaterih vaseh hité ljudje na travnik, hodijo bosí po rosi in se z njo umivajo. Nekateri tudi pobirajo roso z ruto in jo izjemajo v steklenico in jo rabijo za blagoslovljeno vodo.

Na »viljo« sv. Ivana v zahodnih krajih Beneške Slovenije ni kresov, medtem ko v Nadiški dolini na »viljo« ni vasice brez »kresja«. Otroci obhodijo vse hiše in pobirajo slamo in vejevje ter kriče na ves glas: »Kres, kres!« Nabrano kurivo neso na kak hribeček ali na križišče, ki ima že ime »Na kresju«. Ob mraku se zbere vsa vas in takrat prižgo »kresja«. Otroci kričijo, pojejo in skačejo čez kres, odrasli pa pazijo, ali vleče kadiž na sever ali na jug. Če vleče na sever, bo slab pridelek, če pa na jug, bo pa dober. Seveda tudi ugibajo kateri kres v soseski je večji. Prihodnje leto hočejo premagati sosedo.

Kakor na »viljo sv. Ivana«, tako tudi za sv. Petra in Pavla netijo v nekaterih krajih kres. Kres je sploh običajen, kakor pri vseh slovanskih narodih, za večje slovesnosti: netijo ga tudi za božič, novo leto in za sv. Tri kralje.

FRANCE BEVK: Grivarjevi otroci

»Sam pojdem,« je rekel Tinče. Ni maral, da bi ga kdo vodil kot majhnega otroka.

»In ti, Mretka?«

»Jaz... tudi...«

Ako pojde Tinče sam k Čemažarju, bo tudi ona našla k Smrekurju.

»Nocoj bomo še vsi skupaj,« je dejala Tona. »In tudi potem ne bomo daleč narazen.«

Košan je bil zadovoljen. Vse je šlo gladko. Ko je odšel, jim je prijateljsko stisnil roko. Celó Blažetu, ki mu je dal levico.

18.

Bil je krasen večer in še čudovitejša noč. Zrak je bil mehek, preko pobočja se je razpenjala svetla mesečina. Na nebu so migljale le redke zvezde. Iz gozda so se oglašali skrivnostni glasovi. Iz grape se je slišalo šumenje vode.

Otroci in Tona so bili v izbi. Dolgo v noč je gorela brlevka. Kazalo je, da ne pojdejo spat. Toliko je bilo priprav, toliko govorenja! Nikako čudo! Bilo je prvič, da sta se Tinče in Mretka odpravljala v svet.

Na mizi sta ležali razgrnjeni dve veliki rutí. Ena je bila modra, a druga rdeča. Modra za Mretko, a rdeča za Tinčeta. Tona je poiskala vse cape, kar sta jih premogla. Vsakemu svoje je pokladala na rute. Vse je natanko pregledala. Tu je našla luknjo, tam je manjkal gumb. Sklanjala se je ob luči in šivala.

Ta večer je bil tudi Blaže dolgo pokonci. Gnal se je kot škorec, vsake reči se je hotel dotakniti. In ničesar ni razumel.

»Kam gresta?« je vprašal že v deseto.

»Služit.«

»A? Zakaj?«

»Da dobita kruha. Tudi ti pojdeš, ko zraseš.«

»Kaj bosta delala?«

»Tinče bo pasel, a Mretka pestovala.« Pa je čez nekaj časa zopet hotel vedeti, kam gresta. Bil je pravi tepček! In vendar je imel od njunega odhoda največ dobička.

Izkazalo se je, da so Tinčetu stare prtenice že premajhne. Urasel jih je bil. Bile so tudi strgane na kolenih.

»Več kaj,« je rekla Tona. »Daj jih Blažetu! Saj imaš ti nove.«

Tinče ni ugovarjal.

In tako je Blaže dobil svoje prve hlače. Dotlej je še zmeraj nosil krilce. Ker so mu bile predoolge, jih je Tona spodaj odrezala in jih zarobila. Potem so mu jih oblekli. Čez pas mu niso bile kaj preobljne, saj je imel precejšen trebušček. Blaže se je držal imenitno, naplhnjeno kot kak župan. Hlače ni hotel več sleči. Z njimi je hotel celo v posteljo.

Teško pa je bilo z igračami. Tinče in Mretka sta imela vse polno drobne navlake, ki jima je prirasla k sru. Vse pisane kamenčke iz potoka, polžje kajžice in lesene kravice bi bila rada odnesla.

Pa bi vse niti v culo ne šlo. In Tona jima je dejala, da se jima bodo smejali, ako vso tisto šaro privlečeta s seboj.

Mretka je svojo staro punčko stlačila med cunje. Ono lepšo pa je pustila doma. Tona jo je zaklenila v skrinjo. Ako bi jo odnesla s seboj, bi ji jo otroci razbili. Kadarkoli bo prišla na obisk, jo bo imela.

Tinče pa se ni hotel ločiti od svoje knjige s podobami. Ne, on ne bo pustil, da bi mu jo kdo raztrgal, pomazal pa jo bo tako sam. Kadar mu bo dolgčas na paši, se bo zabaval s tujimi živalmi. Tudi mlinček s stopami, ki ga je še pred večerom prinesel od studenca, je vzel s seboj. Vse ostalo pa je dobil Blaže, ki je kar vriskal od veselja. Tako bogat še nikoli ni bil.

Tinčetu je neka želja ležala na sru. Ves večer je pogledoval na steno, kjer je visela očetova ura.

»Teta!« je slednjič tiho poklical.

»Kaj?«

»Ali smem vzeti uro?«

Tona je dvignila obraz od šivanja.

»Kaj ti pride na misel! Otroci pa ura!«

»Saj bom pazil nanjo.«

»Ne,« je rekla Tona odločno. »Pastir z uro, — kdaj si pa že videl kaj takega? Saj bo tvoja, le nič se ne boj! Ko boš velik, jo dobiš. Prepj pa ne.«

Moral se je vdati.

Slednjič sta culi povezani stali na mizi. Blaže je že spal, ob njem so ležale hlače. Tona je sklenila roke in otožno pogledovala Tinčeta in Mretko.

Spregovorila je s trepetajočim glasom. Učila ju je. Tako je nekoč mati učila njo, ko je odhajala v svojo prvo službo. Naj ubogata, jima je dejala, in naj ne odgovarjata. Prijazna naj bosta z ljudmi.

»No,« je končala Tona, »zdaj pa spat. Pozno je že.«

Legli so in upihnil brlevko. Skozí mala okna se je pretakala mesečina in plezala po stenah. Bilo je vse tiho. Mretka je že trdo spala. Tona se je preobrnila v postelji.

»Tinče!«

»Kaj?«

»Ali še ne spiš?«

»Ne še.«

Res ni mogel spati. V mislih se je že sprehajal po Čemažarjevem pašniku in zavračal velike cikaste krave.

Čebulna muha

Ze maja meseca začnejo rastline propadat, listi se dajo z lahkoto izpulit, ker so naspuodnjem koncu ratali rmeni an mehki. Čebulčice imajo nepravilne galerije, u njih pa so bjelkaste, brez nog, en centimeter douge zajedaue, ki imajo špičasto glavo in široko zadnjico. Iz galerij se šir gniloba. Siva muha, ki je podobna hišni, a je le samo malo buj tenka an svetla, je nardila tisto škodo. Jajčka poklada u drugi polovici maja an parvi polovici junija par dnu čebulnih rastlin. Veljezene zajedaue se zarijejo u rastline in jim uničijo glaumi poganjek. Usaka muha uniči več rastlin in tuó buj, če so rastline majhne. U začetku žetnjaka pride drugi rod muh, učasih buj pozno se tretji. Zajedaue preženejo zimo pod zemjo.

Kakú se uniči čebulno muho? De uničite jajčka, zalijte mlade sadike z 0,06% raztopino sublimata (6 gramu sublimata na 10 litru vode), tuó ponovite tri do petkrat usakih 10 dni. Za odgajanje muh posujite koncé s pjeskom, ki ste ga namočili u petrolej ali karbolno kislino. Muhe lahko tudi zastropite. Zatuó postavite parve dni junija pou kg razrzejanih čebul na usakih 100 kv metru povaršine med sadike na vartu. Prerjezane čebule namočite prej u raztopino, ki je nareta iz 3 parti cukerja in 3 parti fluornatrija. U parvih 14 dneh, preca po dežju, ali pa enkrat usak tjeđan, spet namočite prerjezane čebule u raztopino. Jeseni zemjo prekopajte an pojapnite.

Ali dobro rastejo vaša piščeta?

Njé zadost, če samo gledate, ali so piščeta (cibeta) živahna, de njemajo pobješnih peruti an rastejo, ampak muorate tudi gledati, kajše je progres. Piščetou, ki ne rastejo lepuó, čeglih drugač dobro zgleđajo, ne boste mogli pousem popraviti, če boste šele buj pozno uzel provedimente.

Narbu lahko vidite, če piščeta dobro rastejo, če jih večkrat vagate. Teža usakega piščeta narbu fidano povjé, če je z njim use in ordin.

Kakú ugotovite težo vam povje tale tabela:

Starost	Teža	leghoren	rodajlendke
6 tjeđnu	okrače okuoli 250 g	okuoli 200 g	okuoli 275 g
8 »	» 325 »	» 260 »	» 360 »
10 »	» 500 »	» 390 »	» 580 »
12 »	» 700 »	» 570 »	» 800 »

De bojo imjel piščanci zgoraj povjedano težo, muorajo predusem zadosti jest. Kulko nuca pišče za svoj normalni razvoj povje tale tabela:

U parvih desetih tjeđnih nuca pišče na dan:

	zrnja g	mljeka an mlječnih izdejkou g
1. tjeđan	2,4	1,9
2. »	5,0	4,4
3. »	7,0	5,8
4. »	11,5	8,5
5. »	13,0	8,6
6. »	15,1	19,1
7. »	23,9	21,4
8. »	28,3	28,3
9. »	32,2	30,9
10. »	36,9	38,6

Račun velja za livorneze pasme, rodajlendke pojedo malo več, lakhoreнке pa malo manj.

Ker nekatjeri radi na oko mjerijo težino, če piščanci pravilno rastejo, naj za te velja merilo, de muora biti pišče med šestimi in osmimi tjeđni zdrjelo za peče-

nje in zadostno operjeno, tarkaj, de je za silo teluó pokrito. Če je pišče takuó veliko že s šestimi tjeđni, je zlo dobro rastlo. Če pa je tarkaj zrastlo šele u osmem tjeđnu starosti, je rastle glih za silo. Če pa je po osmih tjeđnih pišče še ostalo majhno, je rastle zlo slabo.

Boj pruoť peronospori

Usak kmet vjé, de so parva škropljenja venjik za se branit peronospere narbu važna in zatuó usak gleda, de škropi u pravem času in pravilno. Naruobe tratane venjike zdiđvajo in se razrastejo u kratkem času u goščavje in noter se razvijajo razni škodilcih in bolježni. Peronospori u gostem garmiču ne morete več priti do živega z nobednim škropljenjem, posebno če ste mladike use nauzkriž povežali tarđuó ob kole z navadno slamo.

Parva škropljenja nucaju malo škropiva. Kar so se venjike malo obrastle jih dobro otrjebite in povežite, če morete pa tud preca škropite. Takuó postrojena venjika se narbuojš škropi.

Pomladite čerješnjeva drevesa

Pomlajevanje čerješnjevega sadnega drevja je u naših krajih še zlo malo poznano in dosti sadjarjeu še donás misli, de je obrjezovanje in pomlajevanje škodljivo in nagobarno.

S pomlajevanjem se vzbudi in pospeši novo rast, kar zlo pomaga par rodovitnosti, olajša pa tudi objeranje. Pomlajevati lahko začnete, kar so čerješnje zdrjele. Nekatjeri porježejo veje, s katjerih ne morejo obrati sadou že ob času bratve. Ponavad pa se pomlajuje čerješnjevo drevo žetnjaka. Kakú u živo boste pomladili, je odvsino od forme, razrastlosti vrhá in starosti drevja. Buj mlado drevo u starosti 25 do 30 ljet boste lahko pomladili buj u živo in skrajšali veje do polovice. Buj staremu drevju pa skrajšajte veje samo za tretjino ali še manj.

Veje odrježite nimar na tajšnem mjestu, kjer so dobro zastavljene stranske veje. Buj nizkuó rastoče veje boju pomagale pomlajenemu drevju za trašformat

hrane in razvoj novih vej. Veče rane je trjeba gladkuó obrjezat in zamazati s cepilno smolo ali z dobro predjelano ilovico.

U parvem poljetju izrežite preveč goste poganjke in naraunajte rast novih vej, kakor se tuó djela par drugem pomlajenem ali precepljenem sadnem drevju. Če

ŽIVINOREJA

Čednost par mouži - zdravo mljeko

Samo od čiste krave in čednega mouzaca boste ušafali zdravo mljeko. Vime je trjeba pred moužo obrisati s suho cunjou. Če pa muorate vime zavoj umazanije umiti, ga muorate pred moužo posušiti. Suho vime mouzite s suho rokó. Mokri seski radi razpokajo, zatuó je nagobarnost, de se vime infetá.

Pred moužo si muora mouzac nimar umiti roké z žajfo do komouca! U Švici so takuó natančni, de so nardil tak lec, po katjerem so tajšne regole obvezne tud za tiste, ki čejo prodajat mljeko. Po mouži je trjeba mljeko precedit, de odpravite vidno umazanijo.

Med moužo naj še u hljevu ustav usako drugo djelo. Če kravo pravilno mouzete, bo stala mjerno, čeglih ne bo tisti čas jedla. Močno dišečega fuotra ne smijete dajat kravi pred moužo ali med njo, ker se mljeko tistega duha hitro nauzame. Zatošli hljevi so škodljivi ne samo za zdravje, ampak influencajo tud na savor mljeka. Za higijeno mljeka so velikega pomjena še teli ukrepi: zračenje, bjeljenje in čiščenje hljevou.

Edino pravilna mouža je tista, ki kar

so odgnali novi poganjki buj nizkuó od odrjezanega mjesta par pomlajevanju, odrježite nastale štrclje glih nad novimi poganjki.

De boste imjel s pomlajevanjem zarjes dobar rižultat, je trjeba pomlajeno drevje dobro pognojiti. Narbuojš je, posebno če raste na trauniku, de uso zemjo pod drevsom že u jeseni prekopate an dobro pognojite s hljeuskim gnojem, zguodaj na pomlad pa še pojapnite.

najbuj posnema sesanje teleta. Zatuó mouzite takuó, de stiskate sesek s cjelo roko; mouža z dvjema prstoma, posebno tista z upognjenem palcem (pollice), par katjeri seske ulječete, je slaba, ker se ne dopade kravi.

Za uzrejo dobrih telet

Dosti telet uničijo kmetje sami zavoj tega, ki ne znajo z njim pravilno runat parve dni po storitvi. Skoraj usi živinorejci par nas mouzejo krave an djelajo sir, namjesto, de bi prepuščali teleta; mislijo, de je parvo mljeko za tele škodljivo. Rjes pa je naspruotno: parvo mljeko je za tele narbu važno, ker ima u sebi dosti finih sostanc in ker teletu izčišči črevesno smolo. Parvo mljeko je za teleta kot en purgant. Poleg tega ima parvo mljeko še druge sostance u sebi, ki varjejo tele pred bolježnimi. Dajajte zatuó teletu, preca potlé ku krava stor, tričetrt litra parvega mljeka, potlé pa petkrat do šestkrat na dan. Več kakor sedem litru njé trjeba na dan. Tudi buj pozno ni potrjebno, de dajate teletu več kot osem litru mljeka na dan.

Predenica djela veliko škodo djetelji

Kaj je predenica? Tuó je tista trava, ki se razrašča po traunikih an močno zmanjšuje pardjelek djetelje. Ovija se s svojim nitastim rmenim ali ardečkastim stebloom okuol rastlin. Listou u korenin njema, zatuó ne more sama živjeti. Na nitkah ima sesalne bradavice, s katjerimi se prisesa u rastlino in ji krade hrano. Predenica ima majhne bjele, rmenkaste ali roza cvete, ki cveto kar naprej od junija do jeseni. Sjeme zdreleje in odpada od žetnjaka do parve slane. Sjemená so eno do dva milimetrou velika, okroglasta, z malimi jamicami na varhu. Predenično sjeme lahko požene že po nekaj dneih, če pade na moko zemjo, ostane pa dobro deset ljet. Preca ku sjeme požene in ušafa rsatlino, se začne ovijati okuol stebila in požene pijauke (bradavice). Te nite se razpredajo po rastlinah in rastejo u krogu na use kraje.

Predenico se razširi s semenom, ki je pomješano z djeteljnim sjemanom, ali pa

je padlo na zemjo iz rastlin. Na njivo se parnese predenico lahko tud z gnojem, ker sjeme, ki ga poje živina, je še nimar dobro.

Za uničit predenico muorate na infetani njivi predenična gnjezda uničit prej ku začne predenica cvetjet. Zlo dobar preparat za tisto djelo je 2% rumesan ali kreosan, s katjerim poškoprite infetano djeteljo in tud neinfetan rob, približno en meter na široko. Namjesto tistega preparata lahko nučate tudi 15 do 18% raztopino željezne galice ali 5% raztopino modre galice (solfat od rama). Škoprite s kanglo za zalivanje ali s škropilnico ob suhem času. Infetano djeteljo lahko tudi posječete, posušite in požgete, ne smijete jo pa dat živini, ker bi z gnojem paršla spet na njivo. Po posječenem prostoru potresite japneni dušik (6 kg na 100 kv. m). Usi zgoraj povjedani preparati uničijo predenična stebela in poškopdujejo tudi djeteljo, ki se pa preca obraste.

CENE NA DEBELO

ZIVINA ZA ZAKOL

	po kg
Krave	L. 225 do 280
Voli	» 245 » 295
Jenice	» 260 » 280
Teleta	» 435 » 510
Ovce	» 150 » 165
Jagnjeta	» 380 » 400
Prašiči (do 120 kg)	» 330 » 345

ZIVINA ZA REJO

	po glavi
Krave mlekarice	L. 15000 do 196000
Jenice breje	» 163000 » 200000
Prašiči do 20 kg.	» 9500 » 12500

PERUTNINA - ZAJCI — JAJCA

	po kg
Kokoši	L. 550 do 600
Piščanci	» 700 » 750
Zajci	» 300 » 320
Jajca (100)	» 2000 » 2100

GRADBENI LES

	po kubičnem m
Buhovi hlodi	L. 19000 do 19500
Orjevovi hlodi	» 24000 » 26000
Čerješnjovi hlodi	» 21000 » 23000
Smrekovi hlodi	» 20000 » 22000
Jesenovi hlodi	» 21000 » 22000
Kostanjevi hlodi	» 11000 » 12000
Hrastovi hlodi	» 23000 » 25000

DRVA IN OGLJE

	po kuintalu
Bukova suhe	L. 735 do 800
Mešana drva	» 510 » 600
Oglje	» 2900 » 3100

ZITARICE

	po kuintalu
Pšenica	L. 7500 do 7600
Sjerak (koruza)	» 5350 » 5550
Pšavenica moka (0)	» 9600 » 9750
Sjerkova moka	» 5600 » 5700
Otrobi	» 3800 » 3950

SADJE IN ZELENJAVA

	po kg
Krompir	L. 22 do 30
Radič	» 40 » 90
Solata	» 40 » 100
Špináča	» 15 » 50
Čerješnje	» 70 » 100

SIR IN MASLO

	po kg
Sir do dva meseca star	L. 445 do 480
Sir čez dva meseca star	» 650 » 700
Mlekarniško maslo	» 1030 » 1050
Doma izdelano maslo	» 850 » 900

SEMENA ZA TRAUNIKE IN SENO

	po kg
Furlanska djetelja	L. 630 do 640
Črfoj	» 260 » 265
Trava »altissima«	» 470 » 490
Navadno seno iz hribov	» 1100 » 1175
Posušena djetelja	» 1600 » 1650
Slama	» 900 » 960

FIZOL IN GRAH

	po kg
Beneški fižol (fagioli della Slavia)	L. 180 do 190
Navadni fižol barvan	» 97 » 100
Fižol »turkan«	» 100 » 105

MENJAVA DENARJA

Funt Sterling (Sterlina oro)	6.072
Napoleon (Marengo)	4.245
Dolar USA	629
Sterling papir	1.642
Francoski frank	168
Švicarski frank	148
Avstrijski šiling	24
Nemški mark	152

Odgovorni urednik: **Tedoldi Vojmtr**
Tiska: Tiskarna L. Lucchesi - Gorice

»V culo sem ti dala tudi knjigo,« se je zopet oglašila Tona. »Črke že poznaš. To tudi veš, kako se zlagajo besede. Včasih jo nesí s seboj na pašo in se učí brati. Ali boš?«

»Bom.«
Potem se Tona ni več oglašila. Tudi Tinče je zaspal. Nad samotno kočjo je visela mesečina.

19.

Naslednje jutro je sonce že zlatilo počbojce, ko sta Tinče in Mretka vstala. Tona ju je nalašč pustila nekoliko dlje poležati. Tedaj se je zajtrk že kadil na mizi. Dobila sta velike kose kruha.

Dan je bil svetel in vesel, tudi obrazi so se držali na smeh, le pri srcu jim je bilo tesno. Tinče in Mretka nista imela teka, jed se jima je gatila v griu.

Tona in Blaže sta ju pospremila lep kos poti. Pastirček in pesterna sta hodila spredaj in nosila veliki culi. Tona jima je hotela pomagati, a nista pustila. Bosta že sama. Po poti so le malo govorili.

Prišli so na obronek, od koder se je videlo k Smrekarju in Čemažarju. Hiši — ena bela, a druga temna — sta jima mežikali iz daljave.

»Zdaj se bova pa midva vrnila,« je rekla Tona. »Dovolj daleč sva vaju spremlila.«

Tinče in Mretka sta se ustavila in se ozrla.

»Saj bosta znala, ne? Ko prideš do križpotja, pojdi ti, Tinče, na desno, a ti, Mretka, na levo! Ne moreta zgrešiti.«

Prikimala sta. Da, že vesta. Tinče je bil že trikrat pri Čemažarju. Tudi Mretka je že bila pri Smrekarju. Spregovoriti nista mogla.

»Pridna bodita!« je rekla Tona z ganjenim glasom. »Zdaj pa hodita! Zbogom!«

Okrenila sta se in odšla. Ako bi bila le za trenutek stala na mestu, bi bila zajokala. Ne je onadva, tudi Tona. In nazadnje še Blaže.

Bila sta že precej daleč, ko sta se oba hkrati ozrla. Teta in Blaže sta še vedno stala na mestu. Tinče jima je pomahal z roko.

»Kaj je, Tinče?« je vprašala Tona.

»Da Blaže ne vrže ure na tla!«

»Nič se ne boj! Bom že jaz pazila.«

In ta zopet šla dalje. Znova sta se ozrla, tedaj ni bilo na griču več Tone ne Blažeta. Spogledala sta se.

Zagrnil ju je gozd. Nad njima so se počile svetlozelene veje, skozi katere so prodirale sončni žarki. Hlad in senca, vonj po gnijočem listju in po mahu. V vrhovih so pele ptice. Med debli je letal metulj, kakor da se je izgubil.

Steze je bilo konec. Stopila sta na kolovoz, ki je vodil iz oddaljene senožeti. Po njem sta hodila vstric. Močala sta. Le zdaj pa zdaj sta se bežno spogledala in se grenko nasmehnila. Tako zelo rada se še nikoli nista imela kot v tistem trenutku. Mretka je od srčne tesnobe stežka zadrževala solze. Zgrabila je brata za roko in jo trdo držala.

»Ali se od Čemažarja vidi k Smrekarju?« ga je vprašala.

»Seveda se vidi.«

»Tudi s pašnika?«

»Tudi. Zakaj vprašuješ?«

»Le tako,« so Mretki krčevito zatrepetale ustnice. »Ako me boš videl pred hišo, ali mi boš pomahal?«

»Bom. Zavriskal bom.«

Mretka se je toplo nasmehnila.

Potem sta močala. Noge so jima šumele v suhem listju, ki je ležalo na poti. Dospela sta do križpotja v grapi. Odonod sta videla le gozd in kos neba. Ena pot je vodila k Čemažarju, a druga k Smrekarju. Morala sta se ločiti. Ustavila sta se in se zopet spogledala. Mretki je

zatrepetala brada. »Tod prideš naravnost k Smrekarju,« je dejal Tinče in pokazal na kolovoz.

Da, ona že ve. To je ni skrbelo. Bratu bi bila rada segla v roko, kot je videla odrasle. Pa je tako naglo odšel, da tega ni utegnila.

»Tinče! ga je poklicala.

»Kaj je?«

»Ali... me prideš kdaj obiskat?«

»Bom, ako me bodo pustili.«

Deček je stopal dalje. Za njim je bilo vse tiho, zopet se je ozrl. Mretka je še vedno stala na križpotju. Na levici ji je visela cula, a desnico je imela na obrazu. Jokala je.

Tinče je šel dalje. Tudi njemu je bilo težko. Ni se več ozrl. Dospel je do brvi. Preden je stopil čez vodo, se je zopet ogledal.

Mretka je hodila po klancu med grmovjem. Počasí, zelo počasí.

Tinče je stopil čez brv. Da bi premagal tesnobo, je zažvižgal.

Tako so se Grivarjevi otroci razšli. Ali bodo še kdaj živeli pod eno streho? Kdo ve? Življenje je kot veliko kolo, ki se ne prestando vrti. Danes žalost, jutri radost, zopet žalost, zopet radost... Kdo bi tedaj obupaval! Zasmejmo se!

KONEC.